

بررسی اثرات رقابت‌های درون‌گروهی بر توسعه محلی (مورد مطالعه: شهر زرنق در استان آذربایجان شرقی)

موسی عنبری، دانشیار، جامعه‌شناسی توسعه، دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران، ایران*

مهدی ولی‌نسب، کارشناس ارشد توسعه اجتماعی دانشگاه تهران، ایران

چکیده

در ادبیات جامعه‌شناسی توسعه درباره نقش مؤلفه‌های تعاون، همکاری، مشارکت و ... در توسعه به‌طور عام و توسعه محلی به‌طور خاص قلم‌فرسایی شده است؛ اما درباره جایگاه رقابت و کشمکش‌های فردی و گروهی به‌عنوان عناصری تعیین‌کننده در مناسبات اجتماعات محلی کوتاهی شده است. هدف این پژوهش در درجه اول، بررسی ارتباط میزان رقابت‌گرایی مردمی با توسعه اجتماعات محلی و در گام بعدی، بررسی این رابطه با حضور متغیرهای واسطی مانند اعتماد، انسجام، مشارکت و روابط اجتماعی به‌عنوان عناصر تشکیل‌دهنده سرمایه اجتماعی است. پژوهش با روش «پیمایش» متکی بر نمونه ۳۷۰ نفری از افراد بالای ۱۸ سال ساکن در شهر زرنق از توابع استان آذربایجان شرقی بوده است. یافته‌ها نشان می‌دهد بین رقابت‌گرایی و تمایزخواهی‌های مردمی با سطح توسعه عینی و ذهنی در منطقه مطالعه‌شده ارتباط مستقیم وجود داشته است؛ به‌طوری‌که هرچه میزان رقابت‌گرایی مردمی بالاتر بوده، به همان میزان، توسعه محلی افزایش یافته است؛ اما این رابطه با حضور متغیرهای واسطی مانند اعتماد، انسجام، مشارکت و روابط اجتماعی ناپدید می‌شود. بدین معنا که متغیرهای واسطی، خود نیز به‌عنوان متغیرهای مستقل، ارتباط مستقیم با توسعه محلی دارند؛ اما در تقابل با رقابت‌گرایی عمل کرده‌اند. در واقع میزان قوت یا ضعف جمع‌گرایی یا گروه‌گرایی میان اعضای اجتماع مطالعه‌شده، رابطه مستقیم با توسعه محلی را تبیین می‌کند.

واژه‌های کلیدی: رقابت‌گرایی، توسعه محلی، اعتماد، انسجام، مشارکت، زرنق

مقدمه و بیان مسأله

گفتمان و فراروایت «توسعه» به‌مرور اقتدار هژمونیکِ معرفت‌شناختی ناظر بر خود را از دست داده است. اگرچه هنوز پیش‌فرض توسعه (توسعه‌یافتگی)، سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی برای رسیدن به آن، هستهٔ مقوم هر نظام اجتماعی را برمی‌سازد و جریان‌ها و نیروهای مختلف اقتصادی، سیاسی و اجتماعی را در راه رسیدن به توسعه بسیج می‌کند، باید اضافه کرد اجماع گذشته دربارهٔ الگوی تک‌ساحتی توسعه به تدریج تضعیف شده است و آواهای مختلفی در این گفتمان طنین‌انداز شده‌اند. انگارهٔ پیشین توسعه و تقلیل‌گرایی حاکم بر آن، تمام دغدغهٔ خود را بر رشد اقتصادی و انباشت سرمایه و ثروت قرار داده بود و توسعه‌یافتگی را با تحقق این اهداف «این‌همان» فرض می‌کرد. هدف، دگرگونی ساحت‌های مختلف اجتماعی براساس اصل نوسازی و زدودن و محو بارقه‌های فرهنگ بومی و محلی بود؛ اما سپری‌شدن زمان و برملاشدن سیاست‌های ناظر بر صنعت توسعه سبب ایجاد پرسش‌هایی شد. اگرچه این سؤالات و دغدغه‌های پسین، ریشه در پروژه‌های نوسازانه داشت، نقد گفتمان مسلط توسعه به اصلی‌ترین راهبرد آنها بدل گشته بود. بنابراین، فهم کلی و یکپارچه‌ساز از پیشرفت و توسعه به تدریج جای خود را به دیدگاه‌های زیاد و متنوعی داد که در تباین با آن، توسعه را به‌مثابهٔ همزیستی فرهنگی، واگرایی‌های مقوم اجتماعی، تحمل تفاوت‌ها، پاسداشت و احترام به ارزش‌های محلی و نه حذف آنها می‌فهمید. بدین ترتیب، با یک چرخش معرفت‌شناسانه نسبت به فهم از توسعه روبه‌رو هستیم که خود را در مفاهیم جدیدی متبلور می‌کند. محیط‌زیست‌گرایی، توسعهٔ محلی، توسعهٔ فرهنگی و ... فقط بخشی از این فهم جدید به توسعه هستند.

توسعهٔ محلی هم‌اکنون بخش مهمی از مباحث جاری دربارهٔ توسعه را به خود اختصاص داده است و از آن به‌عنوان بدیل رویکردهای کلان‌محور توسعه یاد می‌شود. این شکل از توسعه در تباین با عاملیت کلان و جریان‌های یکپارچه‌ساز و همگن‌کننده قرار دارد؛ مشارکت و تعامل سازندهٔ مردمی را برای توسعه پیشنهاد می‌کند؛ به تجویز توسعه از پایین می‌پردازد و سودای بهره‌گیری از پتانسیل‌ها و ظرفیت‌های

مقبول اجتماع محلی را در سر می‌پروراند. برداشت‌های مختلفی از توسعهٔ محلی^۱، ارائه و مصداق‌های گوناگونی برای آن برشمرده شده است. تا مدت زیادی این تصور حاکم بود که برای توسعه‌یافتگی شکلی از همگونی و همگرایی فرهنگی و اجتماعی اجتناب‌ناپذیر است. به این دلیل، بیشتر سیاست‌ها و برنامه‌ها برای تحقق همین ایده به اجرا درمی‌آمد؛ اما با گذشت زمان معلوم شد بسیاری از تفاوت‌ها و ناهمسانی‌های اجتماعی غیرقابل حذف هستند و باید بر موجودیت آن، گردن نهاد و آنها را پذیرفت و نظام برنامه‌ریزی را باتوجه‌به همین تفاوت‌ها سازماندهی کرد. جغرافیا، زبان، قومیت و تجربه‌های مختلف زیسته، بر سازندهٔ شکلی از وحدت و انسجام اجتماعی است که با وجود برخی شباهت‌ها آنها را باید براساس الگوهای «تفاوت» بررسی کرد و فهمید. با وجود جریان بسیار قدرتمندی که با درنوردیدن فضاها، اجتماعی، «اجتماع»‌ها را به پیوست یک نیروی فرامکانی درمی‌آورد و تحت جامعهٔ جهانی و براساس الگوهای ویژهٔ فرهنگی و اقتصادی صورت‌بندی می‌کند، جریانی مخالف نیز در کار است که الگوهای خاص اجتماعی و فرهنگی خود را به وجود می‌آورد و حیات جمعی را براساس الگویی خودبسند به انتظام می‌کشد. براین‌د این نیروهای اجتماعی همسان و واگرا، مفهومی به نام توسعهٔ محلی را امکان‌پذیر و دفاع از آن را موجه می‌کند. در همین راستا آنچه منطقهٔ مطالعه‌شده را از مناطق دیگر متمایز کرده است و ضرورت توجه به توسعهٔ محلی را برجسته می‌کند، وجود منابع طبیعی و انسانی غنی و همچنین توجه‌نکردن به دارایی‌ها و داشته‌های اجتماع مطالعه‌شده است که به مواردی ذیل می‌توان اشاره کرد؛ عدم توجه کافی به تنها اثر باستانی منطقه یعنی «تپه دوزده باغیر^۲» که با تخریب و حفاری‌های غیرقانونی حتی پس از ثبت ملی مواجه شده است؛ کشاورزی مکانیکی و سنتی با وجود قنات و چشمه‌های آب و زمین‌های حاصلخیز و همچنین تغییر

^۱ Community Development

^۲ این تپه باستانی در سال ۸۵ با استناد به شماره ۱۶۳۵۴ نامه سازمان میراث فرهنگی صنایع دستی و گردشگری استان آذربایجان شرقی در فهرست آثار ملی کشور به ثبت رسیده است.

پیچیدگی‌ها نخواهد بود؛ بلکه واقعیت اجتماعی در جریان تعیین-پذیریش چنان پیچیدگی را در خود بازتاب خواهد داد که تنها جرح و تعدیل همان دانش تئوریک (در اینجا توسعه محلی) توصیف و تبیین واقع‌گرایانه و واقع‌بینانه‌ای از مورد تجربی به دست خواهد داد. بر این اساس، پژوهش حاضر با اشراف بر این ظرایف، درصدد است تأثیر رقابت و همکاری را بر توسعه محلی بررسی کند. گفتنی است بعد دوم دایکاتومی و دوگانه پژوهش حاضر، یعنی همکاری در قالب شاخص سرمایه اجتماعی آورده شده که مفهومی جامع‌تر و کامل‌تر است.

چارچوب مفهومی

توسعه محلی در بسیاری از رشته‌های دانشگاهی مانند جامعه‌شناسی، اقتصاد، علوم سیاسی، برنامه‌ریزی، کار اجتماعی و حتی معماری ریشه دارد (Green & Haines, 2003:2 & Phillips & Pittman, 2009: 4) که در طی چند دهه اخیر به‌عنوان رشته دلخواه دانشجویان و کارگزاران شکل گرفته است. با این حال، تعاریف متفاوتی از آن ارائه شده است (Phillips & Pittman, 2009: 5) و هنوز یک نظریه سیستماتیک در واژگان علوم اجتماعی نیست.

فیلیپس و پیتمان (2009)، توسعه محلی را به‌مثابه فرایند^۱ و پیامد^۲ تعریف می‌کنند؛ به‌طوری‌که بیشتر کارگزاران، توسعه محلی را به‌مثابه پیامد^۳ (نتیجه یا خروجی) - پیشرفت فیزیکی، اجتماعی و اقتصادی در اجتماع محلی - در نظر می‌گیرند و دانشگاهیان، توسعه محلی را به‌عنوان فرایند - توانایی اجتماع محلی برای عمل دسته جمعی و افزایش توانایی برای انجام کارها - می‌دانند.

در تعریفی دیگر، توسعه محلی متد و روش کارکردن با مردم است، به‌خصوص آنهایی که در مناطق محروم زندگی می‌کنند. به‌عبارتی، تمام تلاش توسعه محلی، کمک به مردم عادی در راستای برآورده کردن نیازهای روزمره و رسیدن به سطحی از رفاه و آسایش انسانی است (Vargas, 2000: 3).

کاربری آنها به مسکونی؛ از بین رفتن مراتع چهارگانه در اثر زمین‌خواری و تبدیل آنها به زمین‌های کشاورزی؛ استفاده از نیروی کار غالباً غیربومی با وجود بیش از ۴۰ کارگاه و کارخانه در شهرک صنعتی؛ وجود کشمکش‌های عینی بین آحاد مختلف اجتماع محلی و پایین‌بودن اعتماد و سرمایه اجتماعی؛ نبود صندوق‌ها و اعتبارات خرد برای اقشار ضعیف به‌خصوص زنان سرپرست خانوار؛ توجه‌نکردن به مشاغل غالب و سنتی در رابطه با قالبی بافی و وجود مشکلات عدیده دیگر. در این باره فقط با رویکرد دارایی محور توسعه محلی می‌توان گام‌هایی را در جهت کاهش فقر، توسعه، حفظ و گسترش دادوستدهای محلی، اشتغال‌زایی و درآمدزایی، بهبود سلامت جسمی، روحی، روانی و عاطفی، ارتقای مشارکت گسترده، توزیع قدرت، مدارا و برابری، همکاری و به‌طور کلی ایجاد تغییرات مثبت برداشت.

در پژوهش حاضر، رابطه بین رقابت و همکاری با توسعه محلی مطالعه می‌شود. رقابت و برخی کشمکش‌ها و ستیزهای اجتماعی در فضای اجتماعی به پیامدهایی منجر می‌شود که ممکن است توسعه‌ای یا ضدتوسعه‌ای تلقی شود. با توجه به اینکه هر «اجتماع»ی دارایی‌ها و سرمایه‌های خاص خود را دارد و جریان تحولات اجتماعی براساس همین «بود»ها و «داشته»ها رقم خواهد خورد؛ بنابراین، داشتن تصور هنجارین نسبت به بحثی مانند توسعه محلی ممکن است گمراه‌کننده باشد. یکی از تصورات هنجارین و ارزش‌گذار این است که با شناسایی برخی ظرفیت‌ها و مشارکت بیشتر مردم محلی می‌توان توسعه محلی را رقم زد که ظرفیت و پتانسیل مخرب این رویکرد نظری و سیاست‌های ناظر بر آن را آشکار می‌کند. اگر پیش‌فرض این باشد که فضای اجتماعی، فضایی است که در آن انواع مختلف هنجارهای اجتماعی و جریان‌ها و نیروهای متعارض آن مانند انواع ستیزها، رقابت (مصالحه‌جویانه یا تخاصم‌آمیز)، تعارض و تضاد، همکاری، اعتماد و عدم اعتماد، مشارکت و مشارکت-گریزی، تفاخر و حسادت و ... - که آنها را باید تنها بخشی از عوامل برساننده هر نظام اجتماعی دانست - در کنار هم، شکلی از زیست اجتماعی را به وجود می‌آورد، وضعیتی ایجاد می‌شود که دانش نظری از پیش موجود به تنهایی قادر به تحلیل این

¹ Process

² Outcome

³ outcome

رویکرد نخست که به رویکرد سنتی یا متعارف نیز معروف است با تمرکز بر نیازها، کاستی‌ها و مشکلات یک اجتماع محلی آغاز می‌شود. در بسیاری از نواحی کم‌درآمد، ذکر مشکلات آسان است مانند خانه‌های خالی و متروک، فروشگاه‌های تعطیل‌شده، مکان‌های پر از آشغال و موارد بی‌شمار دیگر. با تمرکز بر مشکلات، ساکنان اجتماع محلی به تمرکز بر کمبودهای اجتماع محلی تمایل دارند که این امر در طول زمان به ناامیدی و شکست منجر می‌شود. به همین دلیل، استراتژی نیاز (Phillips & Pittman, 2009:40) مبنای فقط بقا را تضمین می‌کند و از آنجا که انرژی تمام اجتماع محلی را استفاده نمی‌کند، هرگز به تغییر جدی یا توسعه محلی منجر نخواهد شد (Kretzmann et al., 1993: 6). در مقابل رویکرد نخست، رویکرد دارایی‌مبنا است که بر شناسایی و اعمال نفوذ دارایی اجتماع محلی برای منافع اجتماع محلی متمرکز است. دارایی‌ها در این رویکرد به دارایی‌های فیزیکی مانند ساختمان‌ها، تجهیزات یا فقط عوامل اقتصادی محدود نیست (W. A. Amir Zal, 2014: 2)؛ بلکه مهارت‌های محلی، شبکه‌های اجتماعی، سازمان‌ها و افراد کلیدی و هرچیزی را شامل می‌شود که ممکن است در به دست آوردن اهداف اجتماع محلی مفید باشد (Eversole, 2014:28). ایده اصلی در این رویکرد، ظرفیت‌سازی در یک اجتماع محلی و قدرتمند کردن دارایی‌های آن است (Phillips & Pittman, 2009:39). به عبارتی، توسعه دارایی‌مبنا اشاره می‌کند به تمرکز بر سرمایه‌ها و دارایی‌های اجتماع محلی به‌عنوان سکوی پرتابی برای تغییرات به‌جای ضعف‌ها و کمبودها می‌توان توجه کرد. آنچه در این رویکرد اهمیت دارد این است که اجتماع محلی را باید عرصه‌ای از میدان کنش اجتماعی در نظر گرفت که نیروهایی مانند اعتماد، انسجام، مشارکت، روابط اجتماعی و به‌طور کلی سرمایه اجتماعی دارد و همچنین پتانسل‌ها، نیروها و عواملی متعارضی (حداقل در ظاهر امر) مانند تعارضات، کشمکش‌ها و رقابت‌ها دارد که به‌عنوان موتور محرکه توسعه در اجتماع محلی نقش مهمی ایفا می‌کنند.

در رشته‌های انسان‌شناسی، روان‌شناسی اجتماعی، روان‌شناسی آموزشی، اقتصاد، مدیریت و جامعه‌شناسی به

آینانو^۱ توسعه محلی را گروهی از افراد تعریف می‌کند که در مکان‌های مختلفی پخش شده‌اند؛ اما می‌توانند در رابطه نزدیک با یکدیگر باشند و به‌صورت هماهنگ اقدام به عملی کنند (Okoji, 2013: 2)

با مرور ادبیات مربوط به توسعه محلی، تعاریف متفاوت و متنوع دیگری نیز مشاهده می‌شود که به موارد ذیل اشاره می‌شود؛ توسعه محلی به‌منابه ظرفیت‌سازی در سطح محلی (Vargas, 2000: 4)، فرایند تسهیل‌گر (Warren, 1968: 2)، استراتژی مداخله در جوامع روستایی (Mequanent, 1998: 2)، تلاش دولت و مردم برای رفع مشکلات اجتماع محلی (Bolnick, 1976: 4; Mayo, 1958: 2; Okoji, 2013: 2 & Tinker, 1961: 3)، تلاش آگاهانه برای افزایش مسئولیت افراد اجتماع محلی (Behzad & Ahmad, 2012: 5)، همکاری ذی‌نفعان مختلف در اجتماع محلی (Eversole, 2014: 2)، متکی بودن اجتماع محلی بر تعامل بین مردم و عمل جمعی (Flora & Flora, 1993: 3)، توانمند کردن افراد اجتماع محلی (Christenson & Robinson, 1989: 4)، تلاش برای بهبود کشاورزی و ارتقای استانداردهای بهداشتی (Matthews & Holland, 1965: 2)، فرایند سازماندهی اجتماع محلی (Toussaint, 1968: 2)، فرایند طراحی‌شده برای ایجاد شرایط پیشرفت اقتصادی و اجتماعی (Lotz, 1967: 3) از جمله مهم‌ترین و تکرارنشده‌ترین حرکت‌های اقتصادی و اجتماعی دوران مدرن (Francis, 1969: 2)، بازتابی از توانایی مردم محلی برای بسیج و مدیریت منابع در دسترس برای رفع نیازهای اجتماع محلی (W. A. Amir Zal et al., 2014: 5)، مقوم پیوندهای اجتماعی میان اعضای اجتماع محلی (Schiele et al., 2005: 2). در برخی منابع نیز توسعه محلی با واژگانی مانند نوسازی (مدرنیزاسیون)، شهرنشینی، صنعتی‌شدن (Simpkins, 1977: 3)، بهبود و ترقی (Harris & Johnson, 1975: 4) مترادف در نظر گرفته‌اند.

در زیرمجموعه بحث توسعه محلی از دو رویکرد نام برده می‌شود؛ رویکرد توسعه نیازمبنا^۲ و توسعه محلی دارایی‌مبنا^۳.

¹ Anyanwu

² Need-Based Community Development

³ Asset-Based Community Development

تورشترین و بلن^۵ نیز می‌توان پرداخت که برداشت این دو شخص از مفهوم رقابت، متفاوت و تا حدودی در تقابل همدیگر قرار می‌گیرد؛ به طوری که بلن می‌گفت حرمت نفس، همان بازتاب حرمتی است که دیگران برای انسان قائل می‌شوند. در نتیجه، شخص اگر به دلیل موفق نشدن در کوشش‌های رقابت‌آمیز مورد پسند جامعه، چنین حرمتی را به دست نیاورد، از فقدان حرمت نفس رنج خواهد برد. پس انگیزه تلاش و قف‌ناپذیر در یک فرهنگ رقابت‌آمیز در هراس از دست دادن حرمت نفس ریشه دارد. در یک فرهنگ رقابتی که انسان‌ها ارزش خود را در مقایسه با ارزش دیگران می‌سنجند، هر کس پیوسته در تکاپوی آن است که از همسایگانش پیشی گیرد و تبوتاب چشم و هم‌چشمی، همگان را فرا می‌گیرد. به نظر بلن، مفاهیم ساده‌انگارانه انگیزش بشری که اقتصاد کلاسیک برپایه آنها استوار است، نمی‌تواند سرچشمه‌های کنش انسانی را در تمدن پولی نوین تبیین کند. آنچه انسان امروزی را به جنبش و می‌دارد، دل‌بستگی او به پس‌انداز و دادوستد نیست؛ بلکه میل به پیشی گرفتن از دیگران او را به تکاپو و می‌دارد. مصرف نمادین، تن‌آسایی نمادین و نمایش نمادهای بلندپایگی، وسایلی هستند که انسان‌ها می‌کوشند با آنها در چشم همسایگان‌شان برتر جلوه کنند و در ضمن برای خودشان نیز ارزش بیشتری قایل شوند (بلن، ۱۳۹۲: ۲۲۵-۹۸).

نظر زیمل درباره مفهوم رقابت با نظر بلن متفاوت است؛ به طوری که زیمل، رقابت را فرم متمدنانه ستیزه می‌داند که برای تمایز جوامع پیشرفته و عقب‌مانده ضروری است و بیان می‌کند «اگر اصلاً ستیزه‌ای نبود، آنگاه چگونه نوع پیشرفته‌تر می‌توانست در برابر انواع عقب‌مانده‌تر انتخاب شود»؛ بنابراین، زیمل، وجود جهان‌عاری از ستیزه و رقابت یا به عبارتی «جهان در صلح و کامل» را امکان‌پذیر و به نفع پیشرفت و توسعه جوامع نمی‌داند. آنچه از نظر زیمل درباره رقابت بسیار خاص است، فقط این نیست که این سطح عالی ستیزه آسیب کمتری به شرکت‌کنندگان می‌رساند؛ بلکه برای مردم دیگری که حتی در مواجهه دو رقیب یا بیشتر به طور مستقیم

مقوله رقابت^۱ توجه شده است. با توجه به آنچه گفته شد، پارادایم‌های چندگانه‌ای درباره رقابت مشاهده می‌شود. در واقع در مطالعات درباره رقابت، با وجود ترمینولوژی یکسان، از معانی متفاوتی استفاده می‌کنند (Trapido, 2008: 29). در جامعه‌شناسی از زمان هورتون کولی^۲ به بعد، جامعه‌شناسان به این واقعیت توجه کرده‌اند که تعقیب هدف‌های صعب‌الوصولی که دیگران نیز در تعقیب آن هستند، ممکن است بدون آگاهی دیگران یا در صورت آگاهی آنان، بدون کشمکش انجام شود. کولی در مقاله خود به نام رقابت فردی نوشت «رقابت لزوماً یک هم‌چشمی خصمانه نیست و حتی چیزی نیست که فرد رقیب همواره به آن آگاهی داشته باشد...؛ بلکه شایستگی برای اجرای وظیفه‌ای اجتماعی است که انسان را سبقت‌جو و رقابت‌گر می‌کند؛ در حالی که خود ممکن است متوجه این امر باشد یا نباشد، اگر هم متوجه باشد ممکن است هوشیارانه از در مخالفت با دیگران درآید یا درنیاید».

تحت تأثیر شدید نظریه‌های زیست‌شناسی و اقتصادی اواخر قرن نوزدهم و اوایل قرن بیستم، پارک و بورگس^۳ رقابت را «که امری ناهوشیارانه و غیرشخصی تلقی می‌شد» سنگ بنای رشته بوم‌شناسی انسانی قرار دادند. آنها رقابت را «شکل اصلی، عمومی و بنیادی» کنش متقابل توصیف می‌کردند و می‌افزودند رقابت «به معنی دقیق، کنش متقابلی بدون برخورد اجتماعی است» و وظیفه و نقش رقابت را ایجاد «یک نظام اجتماعی غیرشخصی» توصیف می‌کردند که «در آن هر فرد در حالی که در پی نفع خویش است، در فضای رقابتی به وجود آمده، دیگری را وسیله رسیدن به اهداف خود قرار می‌دهد»؛ اما این امر با این بیان مشخص می‌شد که «در جامعه انسانی، رقابت همیشه با سایر فرایندهای کنش متقابلی آمیخته است» و «رقابت میان آدمیان... تا حد بسیار زیادی به هم‌چشمی و ستیزه‌جویی تبدیل شده است» که اموری هوشیارانه و شخصی انگاشته می‌شوند (گولد و کولب، ۱۳۹۲: ۴۴۸).

به کاربرد مفهوم رقابت از دیدگاه جورج زیمل^۴ و

¹ Competition

² Horton Cooley

³ Park and Burgess

⁴ Georg Simmel

⁵ Thorstein Veblen

میزان وابستگی آنها به یکدیگر بستگی دارد. عملکرد خوب نیز برای گروه زمانی اتفاق می‌افتد که همکاری بین‌گروهی به جای رقابت بین‌گروهی حکم‌فرما باشد؛ از این رو وقتی گروه‌ها شروع به رقابت با یکدیگر می‌کنند، اهمیت نسبی انگیزه درون‌گروهی کمتر می‌شود. نتایج مطالعه ماریو ویتچن و همکاران^۲ (2013) با عنوان دو طرف رقابت: رقابت باعث ایجاد تلاش و تأثیر بر رقابت درون‌گروهی در مقابل رقابت بین‌گروهی می‌شود نشان می‌دهد رقابت به شدت بر تلاش فردی هر دو عملکرد فردی و گروهی تأثیر می‌گذارد؛ به خصوص در محیط کاری این تلاش‌ها باعث رفاه افراد می‌شود. تان و بوله^۳ (2007) در مقاله خود با عنوان رقابت‌های گروهی و بازی کالاهای عمومی به طور تجربی اثر رقابت‌های بین‌گروهی بر همکاری درون‌گروهی را بررسی کردند که نتایج نشان می‌دهد رقابت‌های بین‌گروهی، افزایش انگیزه‌های همکاری درون‌گروهی را سبب می‌شود. جانسون و همکاران^۴ (1981) در مطالعه خود در شمال آمریکا با عنوان اثرات ساختارهای اهداف تعاونی، رقابتی و فردی در پیشرفت و موفقیت دریافتند الف) همکاری به طور درخور توجهی مؤثرتر از رقابت است. ب) همکاری یا رقابت بین‌گروهی از رقابت‌های بین فردی برتر^۵ است. تلاش‌های رقابتی در مقابل تلاش‌های تعاونی و حل مشکل، عنوان پژوهشی است که تلاش‌های رقابتی با تلاش‌های تعاونی در حل مشکلات با یکدیگر را مقایسه می‌کند (Qin, 1995:3). این پژوهش در راستای حل و فصل این مناقشه است که آیا این رقابت است که باعث افزایش کیفیت افراد در حل مشکلات می‌شود یا همکاری. بر این اساس، ۴۳ مطالعه انجام شده در سال‌های 1929 تا 1993 بررسی شد که نتایج آنها نشان داد تلاش‌های مشترک و همکارانه در حل مشکلات بهتر از تلاش‌های رقابتی بوده است. اوکوچی او^۶ مطالعه‌ای با عنوان تأثیر برنامه‌های توسعه محلی شرکت‌های چندملیتی نفت بر

درگیر نیستند نیز فواید آشکاری به همراه می‌آورد. عموم مردم از رقابت بهره می‌برند؛ زیرا این فرم ستیزه به کیفیت بهتر و قیمت پایین‌تر اجناس و خدماتی می‌انجامد که در بازار در دسترس قرار می‌گیرند. بنابراین، زیمل این تأثیر مثبت را بر کسانی که خارج از صف هستند در تعریفش از رقابت می‌گنجد فرمی از ستیزه فقط در صورتی - از نظر زیمل - رقابت محسوب می‌شود که سودی برای همه داشته باشد و خیر عموم را ترویج کند.

زیمل در ادامه به تأثیر اجتماعی‌کننده رقابت اشاره می‌کند که عملاً افراد در حال رقابت را آموزش می‌دهد؛ بنابراین، جامعه به عملکرد رقابت وابسته است. از این رو او معتقد است حکومت‌ها وظیفه دارند مانع رقابت نشوند و حتی از آن محافظت کنند و با غیرقانونی کردن ابزار و اعمال خاصی رقابت را خالص کنند (هله، ۱۳۹۳: ۱۳۸-۱۳۳).

گفتنی است رقابت از دیدگاه وبلن، بیشتر بر «اصول فردگرایی» استوار است؛ به طوری که او رقابت را عملی شخصی برای مصرف بیشتر و در نتیجه جلب احترام و عزت‌نفس بیشتر می‌داند که انگیزه شخصی فرد رقابت‌کننده را نشان می‌دهد و بنابراین هماهنگی آن با منافع عمومی اجتماعی دشوار است. در مقابل، زیمل، رقابت را به مثابه نوعی اجتماعی‌شدن و شیوه‌ای برای رسیدن به وحدت و به مثابه نیروی انسجام‌دهنده (به عنوان فرم اجتماعی) در نظر می‌گرفت (زیمل، ۱۳۹۳: ۲۰-۱۹). به عبارتی او معتقد بود جامعه بدون رقابت نمی‌تواند وجود داشته باشد و توسعه یابد (Helle, 2008: 6).

مطالعات تجربی متعددی با فرض اثرگذاری رقابت بر گونه‌های رفتار انسانی انجام شده است که یافته‌های درخور توجهی دارند. مورتون گلدمن و همکاران^۱ (1977) در پژوهشی با عنوان رقابت و همکاری درون‌گروهی و برون‌گروهی نتیجه گرفتند در شرایطی که وابستگی متقابل اعضای گروه بالاست، میزان همکاری درون‌گروهی آنها نیز بالاست؛ در حالی که وقتی وابستگی متقابل اعضای گروه پایین است به جای همکاری، رقابت‌های درون‌گروهی آنها بیشتر است. به عبارتی میزان همکاری یا رقابت بین اعضای گروه به

² Marion Wittchen et al.

³ Tan & Bolle

⁴ Johnson et al.

⁵ superior

⁶ OKOJI, O.O.

¹ Morton Goldman et al.

مقاله‌ای با عنوان نقش سرمایه اجتماعی در توسعه پایدار محلی (مورد مطالعه: محله نارمک تهران) که با رویکرد تحلیلی - کمی و با استفاده از مطالعات اسنادی، میدانی و پیمایشی انجام شده است، نویسندگان بدین نتیجه رسیدند که میان مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی و توسعه پایدار محلی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد (احدنژاد روشنی و همکاران، ۱۳۹۳: ۱۲).

به منظور جمع‌بندی مطالب ارائه شده، می‌توان گفت مطالعات خارجی به سه دسته تقسیم می‌شود؛ نخست، مطالعاتی که در مقایسه بین دوگانه رقابت / همکاری با توسعه، صرفاً بر همکاری (Johnson et al., 1981: 7) یا رقابت (Wittchen et al., 2013: 10) به عنوان عامل توسعه‌آفرین تأکید می‌ورزند. دوم، مطالعاتی که تمایز و تفکیکی بین رقابت / همکاری درون‌گروهی و برون‌گروهی قائل هستند؛ به طوری که برخی همکاری درون‌گروهی (Goldman et al., 1977: 4) و برخی رقابت بین گروهی (Tan & Bolle, 2007: 6) را باعث عملکرد بهتر فردی و گروهی تلقی می‌کنند؛ این درحالی است که موارد مطالعه شده در حوزه شهری صورت گرفته است و به مناطق روستایی توجهی نشده است. همچنین، کمتر مطالعه‌ای است که نقش عوامل جامعه‌پذیری مانند خانواده، رسانه، گروه مرجع و همسالان را در ارتباط بین رقابت / همکاری با توسعه محلی مطالعه کرده باشد. در مقایسه با مطالعات خارجی، مطالعات داخلی، بیشتر رویکرد توسعه اجتماعی محور در قالب دو رویکرد نیازمحور و دارایی محور (مطوف و رحیمی، ۱۳۸۷: ۴)، توسعه به مثابه مشارکت (حسن‌زاده، ۱۳۸۷: ۵) و همچنین رابطه توسعه محلی و سرمایه اجتماعی (احدنژاد روشنی و همکاران، ۱۳۹۳: ۳) را بررسی می‌کند. علاوه بر انتقاداتی که در مطالعات خارجی ذکر شد و در اینجا نیز مصداق دارد، گفتنی است در مطالعات داخلی، بیشتر توسعه محلی را با توسعه محله محور^۲ یکسان می‌انگارند؛ درحالی که محله صرفاً به یک جغرافیای خاصی اشاره دارد؛ اما اجتماع محلی به تعامل اجتماعی مربوط است که ممکن است مکان محور باشد یا نباشد. مطالعه‌ای نیز درخصوص بررسی نقش و تأثیر کشمکش به‌طور عام و

توانمندسازی اقتصادی - اجتماعی زنان در نیجریه با روش پیمایشی انجام داد و نتیجه گرفت شرکت‌های چندملیتی نفت اصول توسعه محلی را به دلیل دخالت‌دادن اجتماعات محلی میزبان در امر شناسایی، برنامه‌ریزی و اجرای پروژه‌ها در برنامه‌های مداخله‌ای خود رعایت نمی‌کنند. بهزاد و احمد^۱ (2012) در مقاله‌ای با عنوان نقش اجتماع محلی در توسعه محلی: افزایش اعتماد به نفس از طریق تحصیلات دریافتند آموزش دادن، توانمند کردن و درگیر کردن افراد اجتماع محلی در کارهای جمعی باعث افزایش اعتماد به نفس آنها می‌شود و در نتیجه برای رسیدن به توسعه اجتماعی و اقتصادی ضروری است. نویسندگان نیز عنوان می‌کنند توسعه محلی به معنای کار با مردم است نه کار برای آنها و آموزش وسیله‌ای است که اذهان و اعمال مردم را برای رسیدن به توسعه اجتماعی و اقتصادی تغییر می‌دهد.

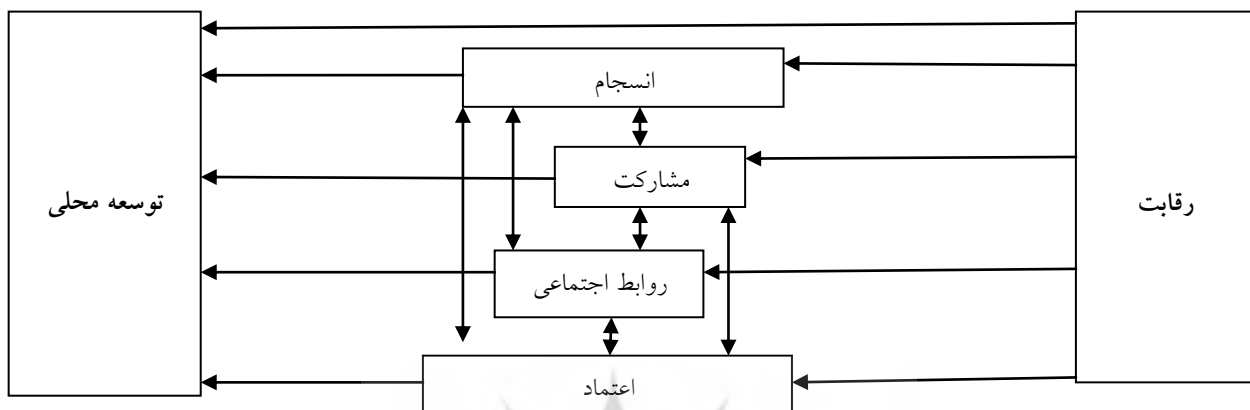
در ایران نیز مطالعات همسو با این ادبیات، فراوان هستند. حسن‌زاده (۱۳۸۷) در مطالعه‌ای با عنوان رویکرد اجتماع محور به کیفیت زندگی اجتماعات محلی، کیفیت زندگی اجتماعات محلی را به صورت تحلیل ثانویه و با روش طولی - مقایسه‌ای در فاصله سال‌های ۶۵ تا ۸۵ بررسی کرده است و نتیجه گرفت برنامه‌های توسعه با رویکرد اجتماع محور به دلیل برخورداری از ظرفیت سازمانی بالاتر قادر هستند در حوزه‌های مختلف برنامه‌ریزی از جمله برای ارتقای کیفیت زندگی به کار گرفته شوند. او بیان کرد پیچیدگی و تنوع مسائل اجتماعات محلی ایجاب می‌کند برنامه‌های توسعه همراه با مشارکت فعال ساکنان محلی صورت گیرد. مطوف و رحیمی (۱۳۸۷) در مقاله‌ای با عنوان توسعه دارایی مبنای رهیافتی موثر در حل معضلات سکونت‌محلات شهری، ابعاد مختلف رویکرد دارایی مبنای را بررسی کردند که در پی بازشناسی ظرفیت‌های موجود در سطوح پایین‌تر برنامه‌ریزی شهری به وجود آمده‌اند. نویسندگان نتیجه می‌گیرند که استفاده از دارایی‌های محلی و توجه ویژه به امکانات موجود در کنار شناسایی کمبودها و نیازها، پیشبرد اهداف طرح‌های توسعه شهری را با موفقیت بیشتری همراه خواهد کرد. همچنین در

² Neighborhood

¹ Behzad and Ahmad

اجتماعی مانند اعتماد، انسجام، مشارکت و روابط اجتماعی در تقابل با رابطه مذکور، به‌منابه متغیرهای واسط و میانجی نقش ایفا می‌کنند. بین خود مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی رابطه دو طرفه برقرار است.

رقابت به‌طور خاص درباره توسعه محلی انجام نشده است. به‌طور کلی براساس نظریه‌های موجود و یافته‌های تجربی بیشتر پژوهش‌های مربوطه، باید فرض کنیم رابطه مستقیمی بین رقابت و توسعه محلی وجود دارد و مؤلفه‌های سرمایه

نمودار ۱- الگوی مفهومی پژوهش

روش‌شناسی

باتوجه به داده‌های آماری سایت مرکز آمار جامعه آماری افراد بالای ۱۸ سال ساکن شهر زرنق، ۳۲۸۵ نفر بوده است که حجم نمونه باتوجه به فرمول کوکران، ۳۴۵ نفر محاسبه شد و برای کاهش خطا این میزان به ۳۷۰ نفر افزایش یافته است. روش نمونه‌گیری از نوع احتمالی و با استفاده از انتخاب تصادفی ساده صورت گرفته است.

تعریف مفهومی متغیرها

رقابت: موقعیت اجتماعی است که در آن، عملکرد بهتر شخصی نسبت به عملکرد شخص دیگر باعث پیروزی او بر دیگران می‌شود (Mulvey & Ribbens, 1999: 653) یا به عبارتی رقابت، عملی است در راستای اهدافی که افراد آن را در صورتی به دست می‌آورند که دیگران بدان دست نیافته باشند (Peng & Hsieh, 2012: 1). به عبارت دیگر، رقابت، تلاشی برای به دست آوردن اهداف یا پاداشی است که تنها یک یا تعداد اندکی از اعضای گروه می‌تواند با عملکرد بهتر نسبت به دیگران آن را به دست آورند (Johnson, 2016: 4). برای سنجش رقابت در میان افراد اجتماع محلی آن را به سه بخش

مطالعه حاضر به روش پیمایش انجام شده است. پیمایش، روشی برای به دست آوردن اطلاعاتی درباره دیدگاه‌ها، باورها، نظرات، کنش‌ها یا مشخصات گروهی از اعضای یک جامعه آماری است (بی، ۱۳۸۵: ۵۳۰). ابزار گردآوری اطلاعات، پرسش‌نامه محقق ساخته با استناد به مقیاس‌های موجود بوده است. برای بررسی اعتبار پرسش‌نامه نیز از نظر نخبگان و اساتید استفاده شده است. پس از توزیع نمونه مقدماتی (۳۰ نفر)، پایایی و روایی پرسش‌نامه، آزمون و برای تعیین پایایی پرسش‌نامه از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد. ضریب محاسبه شده برای متغیرهای پژوهش در جدول ۱ نشان داده شده است.

جدول ۱- ضرایب روایی شاخص‌ها (آلفای کرونباخ)

متغیر	ضریب (a)
رقابت	۰/۶۴۳
توسعه محلی	۰/۶۲۷
اعتماد	۰/۷۰۶
انسجام	۰/۷۶۴
مشارکت	۰/۶۷۸
روابط اجتماعی	۰/۵۶۹

همین اساس جهت‌گیری می‌شود (ویر، ۱۳۹۳: ۳۴).
برای پاسخ‌گویی به سؤالات پژوهش، از آمار توصیفی (فراوانی و درصد)، آزمون همبستگی و رگرسیون چندمتغیره استفاده شده است.

یافته‌ها

براساس داده‌های به‌دست‌آمده، دامنه سنی پاسخ‌گویان بدین ترتیب بوده است؛ ۸۱ نفر از آنها بین ۱۸ تا ۲۴ سال، ۱۲۶ نفر بین ۲۵ تا ۳۴ سال، ۸۰ نفر بین ۳۵ تا ۴۴ سال، ۴۴ نفر بین ۴۵ تا ۵۴ سال، ۳۶ نفر بین ۵۵ تا ۶۴ سال و ۳ نفر بالای ۶۵ سال قرار داشتند. از نظر توزیع پاسخ‌گویان برحسب جنس نشان می‌دهد ۲۸۷ نفر از آنها را مردان و ۸۳ نفر را زنان تشکیل می‌دهند. از نظر وضعیت تأهل، ۲۳۹ نفر متأهل، ۱۰۲ نفر مجرد و ۲۹ نفر جزء سایرین (مطلقه، فوت همسر و ...) بودند. از نظر سطح تحصیلات، ۳۶ نفر سطح تحولات ابتدایی، ۶۴ نفر زیر دیپلم، ۱۴۴ نفر لیسانس، ۴۸ نفر فوق لیسانس و ۱۸ نفر سطح تحصیلات دکتری داشتند.

رقابت در تمایزخواهی، تفاخر و ثروت‌اندوزی تقسیم کرده و گویه‌های مرتبط در جدول ۲ آورده شده است.

توسعه محلی: متد و روش کارکردن با مردم است، به‌خصوص آنهایی که در مناطق محروم زندگی می‌کنند. به عبارتی، تمام تلاش توسعه محلی، کمک به مردم عادی در راستای برآورده کردن نیازهای روزمره و رسیدن به سطحی از رفاه و آسایش انسانی است (Vargas, 2000: 3). آنیانو^۱، توسعه محلی را گروهی از افراد تعریف می‌کند که با وجود اینکه در مکان‌های مختلفی پخش شده‌اند، در رابطه نزدیک با یکدیگر هستند و به‌صورت هماهنگ عمل می‌کنند (Okoji, 2013: 2). متغیر توسعه محلی، متغیری در سطح کلان است و برای اندازه‌گیری آن به ترتیب از دو شاخص رضایت از زندگی و کیفیت زندگی استفاده شده است.

اعتماد: اعتماد در متن کنش‌های انسان نمود می‌یابد، به‌خصوص در آن دسته از کنش‌ها که جهت‌گیری معطوف به آینده دارند و آن، نوعی رابطه کیفی است که به تعبیر کلمن، «قدرت عمل کردن را تسهیل می‌کند» (کلمن، ۱۳۹۰: ۲۹۸).

انسجام: مفهوم انسجام اجتماعی در سطح جامعه به پیوندها و همگرایی یک جامعه و در واقع به پیوندها و روابطی اشاره دارد که اعضای یک جامعه یا گروه را به یکدیگر مرتبط می‌کند (چلبی، ۱۳۷۲: ۱۹).

مشارکت: به آن دسته از فعالیت‌های ارادی دلالت دارد که با آن، اعضای یک جامعه در امور شهر، محله، روستا به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم در شکل دادن حیات اجتماعی مشارکت دارند (محسنی تبریزی، ۱۳۷۵: ۵۶).

روابط اجتماعی: از لحاظ لغوی، رابطه به هر نوع وابستگی میان دو یا چند چیز گفته می‌شود و نیز تأثیر و نفوذی که آنها بر یکدیگر دارند (شعاری‌نژاد، ۱۳۹۱: ۳۴۵). در حوزه جامعه‌شناسی، اصطلاح رابطه اجتماعی برای ترسیم شرایطی به کار می‌رود که دو یا چند نفر در رفتاری مشارکت دارند که در چارچوب آن، هریک از آنان رفتار دیگری را به‌طور معناداری به حساب می‌آورند و در نتیجه، رفتار مذکور بر

¹ Anyanwu

جدول ۲- تعریف عملیاتی متغیرها

متغیر	اشکال
رقابت	تمایزخواهی
	<p>- معتقدم باید فرقی بین من و دیگران در نوع سبک زندگی وجود داشته باشد.</p> <p>- اگر در جمعی باشم که همه از یک نوع طرز تفکر دفاع می‌کنند، من ترجیح می‌دهم با آن مخالفت کنم تا همدلی.</p> <p>- من موافق این جمله هستم که «هنر، شناکردن در جهت عکس رودخانه است و گر نه همه می‌توانند در جهت موافق شنا کنند».</p>
تفاخر	
	<p>- آنچه در خرید لباس و ماشین و ... برای مردم مهم است، متفاوت بودن با چیزی است که دیگران دارند.</p> <p>- اگر یکی از اعضای فامیل به جایگاه مهمی دست پیدا کند، بازگو کردن آن حس خوبی به من نمی‌دهد.</p> <p>- از اینکه مرا منتسب به فلان محله یا طایفه می‌کنند، به خودم می‌بالم.</p> <p>- از اینکه بخوام از داشته‌های خودم (ماشین و ثروت) به دیگران بگویم، ابایی ندارم.</p> <p>- همواره به خانواده‌ای که در آن بزرگ شدم افتخار می‌کنم.</p> <p>- فکر می‌کنم زندگی ارزش این همه دویدن را ندارد.</p> <p>- مردم حق دارند برای پول جمع کردن حرص بخورند؛ زیرا زندگی بدون ثروت معنا ندارد.</p>
ثروت‌اندوزی	
	<p>- موافق این جمله هستم که «از وجود مال و مکتنت، ضرری به کسی نمی‌رسد».</p> <p>- هر چقدر از آدم پولدار (سرمایه‌دار) حمایت شود باز هم کم است؛ زیرا روزی نفعش به دیگران هم می‌رسد.</p>
توسعه محلی	کیفیت زندگی
	<p>- چقدر در زندگی روزمره خود احساس امنیت می‌کنید؟</p> <p>- چقدر از شرایط محل سکونت خود رضایت دارید؟</p> <p>- چقدر از دسترسی خود به خدمات بهداشتی درمانی رضایت دارید؟</p> <p>- چقدر از زندگی خود لذت می‌برید؟</p> <p>- چقدر احساس می‌کنید زندگی شما معنادار است؟</p> <p>- چقدر دچار حالاتی مانند غمگینی، ناامیدی، اضطراب و افسردگی می‌شوید؟</p> <p>- چقدر درد جسمانی مانع انجام کارهای مدنظرتان می‌شود؟</p> <p>- چقدر برای فعالیت‌های روزمره به درمان پزشکی نیازمند هستید؟</p> <p>- آیا برای زندگی روزمره خود انرژی کافی دارید؟</p>
رضایت از زندگی	
	<p>- از وضعیت شغلی خود راضی هستم.</p> <p>- اگر می‌توانستم زندگی دوباره داشته باشم تقریباً هیچ‌چیز را تغییر نمی‌دادم.</p> <p>- از رفتار و برخورد دیگران در ارتباط با خود رضایت دارم.</p> <p>- از وضعیت مالی خود راضی هستم.</p>
اعتماد	
	<p>- ظاهر و باطن مردم با هم فرق می‌کند، نمی‌توان به کسی اعتماد کرد.</p> <p>- وصلت با خودی و غریبه فرقی ندارد. خیلی از غریبه‌ها از خودی‌ها بهترند.</p> <p>- بیشتر مردم در معامله با دیگران درستکار و بی‌ریا هستند.</p> <p>- خیلی از مردم فقط از آن‌رو با تو دوست هستند که چیزی از تو می‌خواهند.</p> <p>- مردم چشم دیدن همدیگر را ندارند.</p>
انسجام	
	<p>- اگر خدای ناخواسته مشکلی برای یکی از اهالی پیش آید، سراغ کارش را می‌گیرند.</p> <p>- اگر دستشان برسد، روی زخم آدم نمک می‌پاشند.</p> <p>- به فکر در و همسایه‌ها هستند.</p>
مشارکت	
	<p>- عضویت در انجمن‌ها، شوراهای گروه‌ها و ... باعث دردسر است. بهتر است آدم خود را از آنها کنار بکشد.</p> <p>- کار شراکتی و جمعی کمتر به نتیجه می‌رسد و به گرفتاری‌های آن نمی‌ارزد.</p> <p>- به نظرم هر کسی باید گلیم خود را از آب بیرون بکشد و کار نداشته باشد به اینکه گلیم همسایه را آب می‌برد.</p> <p>- اینکه اهالی شهر در اماکنی مانند مسجد و ... جمع می‌شوند و درباره مسائل و مشکلات شهر بحث می‌کنند، این امر دردی را دوا نمی‌کند.</p>
روابط اجتماعی	
	<p>- اگر به مشورت و راهنمایی احتیاج داشته باشم، به این کار اقدام می‌کنم.</p> <p>- از روابط شخصی خود با دیگران رضایت دارم.</p> <p>- یکی از مهم‌ترین چیزها برای من حمایتی است که از دوستان و فامیل دریافت می‌کنم.</p> <p>- از روابط عاطفی خود با همسر راضی هستم.</p>

۱- رقابت و توسعه محلی

متغیرهای مستقل و وابسته، هر دو در سطح خرد سنجیده شده‌اند؛ به طوری که مفهوم توسعه محلی به دلیل ابعاد کلان و انتزاعی به دو مقوله کیفیت زندگی، متشکل از چهار بعد سلامت فیزیکی، سلامت روانی، روابط اجتماعی و سلامت محیط و رضایت از زندگی تقسیم شد. متغیر رقابت پس از مطالعات اکتشافی در میدان مطالعه شده، در سه دسته رقابت در تمایزخواهی، تفاخر و ثروت‌اندوزی و سرمایه اجتماعی در ابعادی مانند اعتماد، انسجام، مشارکت و روابط اجتماعی جای گرفته است. همه گویه‌ها با استفاده از طیف لیکرت سنجیده شده و با آماره‌های همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون تجزیه و تحلیل شده است.

درباره فرضیه نخست پژوهش مبنی بر «وجود رابطه معنی‌دار بین رقابت و توسعه محلی»، نتایج آزمون همبستگی پیرسون که در جدول ۲ ارائه شده است، نشان می‌دهد رابطه معنی‌داری بین رقابت و توسعه محلی وجود دارد. مقدار ضریب همبستگی، $0/106$ و سطح معنی‌داری، $0/042$ است که نشان‌دهنده همبستگی مستقیم بین دو متغیر است؛ یعنی هرچه رقابت بیشتر باشد، میزان توسعه‌یافتگی محلی نیز بالاتر است.

جدول ۳- نتایج آزمون همبستگی پیرسون

رقابت و توسعه محلی	ضریب همبستگی پیرسون	سطح معنی‌داری	تعداد
	$0/106$	$0/042$	۳۷۰

دگرگونی هر اجتماعی موهون همکاری و رقابت بین نیروهای مختلف اجتماعی است. در باب همکاری بسیار سخن گفته شده است؛ اما شاید بیش از آن، این رقابت است که در اشکال مختلف بر کمیت و کیفیت مناسبات بین فردی و اجتماعی تأثیر می‌گذارد؛ به طوری که زیمل بیان می‌کند جامعه

به عملکرد رقابت وابسته است و بدون رقابت، جامعه‌ای نمی‌تواند وجود داشته باشد و توسعه یابد؛ زیرا رقابت به عنوان فرم متمدنانه و غیرمستقیم ستیزه، از طریق آموزش دادن و اجتماعی کردن افراد جامعه، خیر عموم را فراهم می‌کند. از همین رو او از حکومت‌ها می‌خواهد مانع رقابت نشوند و از آن نیز محافظت کنند تا بتواند هر حمله‌ای را تاب بیاورد و بقاء یابد و همچنین با غیرقانونی کردن ابزار و اعمال خاصی برای خالص شدن آن بکوشند.

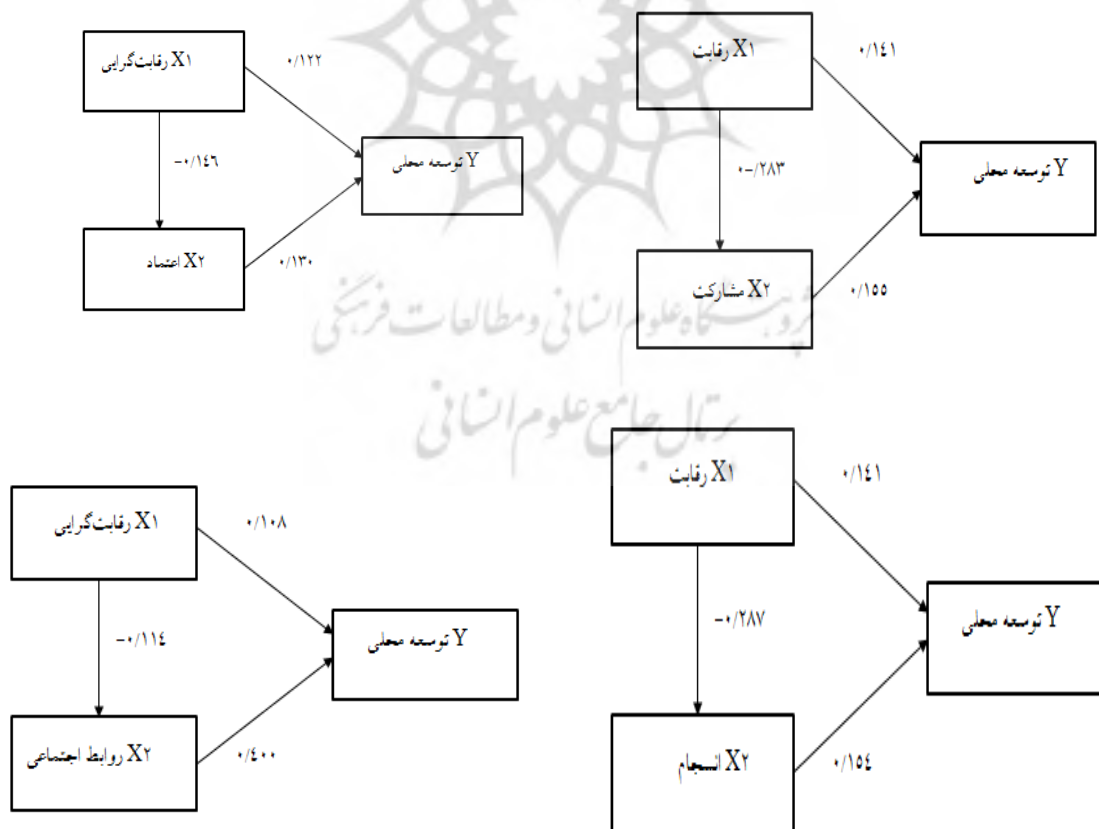
۲- رقابت و توسعه محلی با واسطه سرمایه اجتماعی

این فرضیه به دنبال این است که رقابت با ایجاد هریک از مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی بر توسعه محلی تأثیر دارد. بنابراین با استفاده از تحلیل رگرسیونی و تحلیل مسیر، تأثیر رقابت بر توسعه محلی با حضور متغیرهایی مانند اعتماد، انسجام، مشارکت و روابط اجتماعی (به عنوان متغیرهای واسطه) بیان شده است.

فرض اصلی پژوهشگران این بوده است که بین رقابت و توسعه محلی با واسطه مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی رابطه وجود دارد؛ به طوری که رقابت‌گرایی بیشتر با میانجی‌گری انسجام، مشارکت، اعتماد و روابط اجتماعی توسعه محلی بالاتری را رقم می‌زند؛ اما نتایج تحلیل رگرسیونی و تحلیل مسیر که در جدول شماره ۳ و نیز شکل‌های ۴-۱ آورده شده است نشان می‌دهد همه اشکال سرمایه اجتماعی (اعتماد، انسجام، مشارکت و روابط اجتماعی) به عنوان متغیرهای مستقل (نه به عنوان متغیرهای واسطه) عمل کرده و به طور مستقیم و همسو با متغیر رقابت بر توسعه محلی تأثیرگذار بوده است.

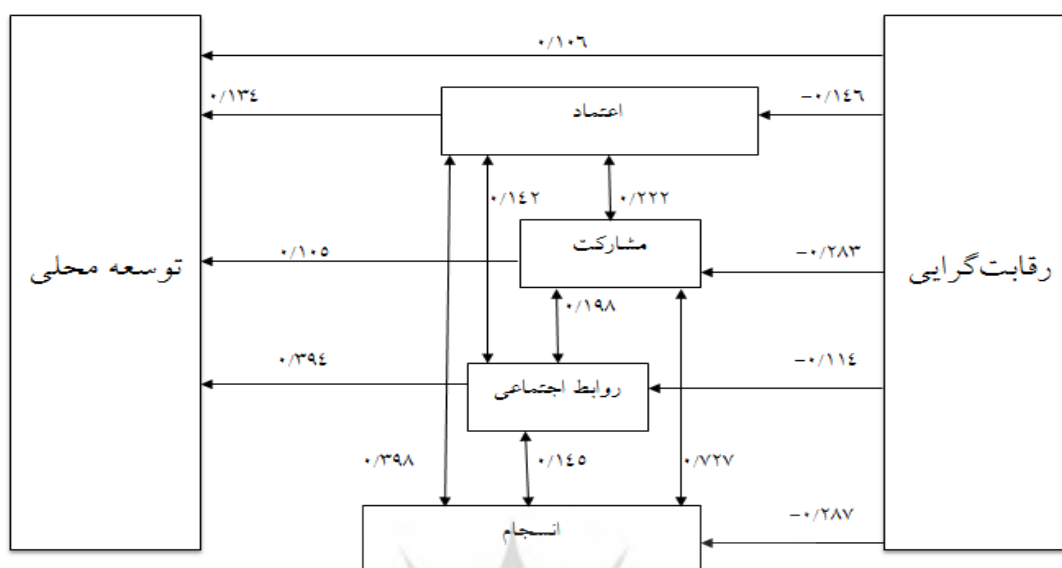
جدول ۴- پیشبینی توسعه محلی براساس متغیرهای رقابت و سرمایه اجتماعی و معنی‌داری آن

متغیر	میزان همبستگی (R)	ضریب تعیین (R ²)	ضریب تعدیل شده (Adjusted R Square)	مقدار F	ضرایب استاندارد شده	ضرایب استاندارد نشده	درجه آزادی (df)	سطح معنی‌داری (Sig)	اشکال
رقابت و انسجام	۰/۱۸۳	۰/۰۳۴	۰/۰۲۸	۶/۳۹۲	۰/۱۴۱	۰/۱۵۴	۲	۰/۰۰۴	رقابت سرمایه اجتماعی
رقابت و مشارکت	۰/۱۸۵	۰/۰۳۴	۰/۰۲۹	۶/۴۷۳	۰/۱۴۱	۰/۱۵۵	۲	۰/۰۰۳	رقابت سرمایه اجتماعی
رقابت و اعتماد	۰/۱۶۰	۰/۰۲۵	۰/۰۱۹	۳/۷۲۵	۰/۱۲۲	۰/۱۳۰	۲	۰/۰۰۷	رقابت سرمایه اجتماعی
رقابت و روابط اجتماعی	۰/۴۱۳	۰/۱۷۱	۰/۱۶۶	۳۷/۸۰۴	۰/۱۰۸	۰/۴۰۰	۲	۰/۰۰۰	رقابت سرمایه اجتماعی

شکل‌های ۴-۱- ترسیم رابطه بین رقابت با توسعه محلی به واسطه اشکال سرمایه اجتماعی

تحلیل مسیر روابط مؤلفه‌ها

نمودار ۲- تحلیل مسیر روابط مؤلفه‌ها

واسطی مانند اعتماد، انسجام، مشارکت و روابط اجتماعی ناپدید می‌شود. بدین معنا که متغیرهای واسط، خود نیز به‌عنوان متغیرهای مستقل، ارتباط مستقیم با توسعه محلی دارند؛ اما در تقابل با رقابت‌گرایی عمل کرده‌اند.

همچنین در بین متغیرهای پژوهش، متغیر روابط اجتماعی با 0.394 و رقابت‌گرایی با 0.189- به ترتیب بیشترین تأثیر مستقیم و غیرمستقیم بر متغیر وابسته را داشته‌اند.

نمودار مذکور، رابطه بین همه متغیرهای پژوهش اعم از مستقل، واسط و وابسته را به‌صورت یکجا نشان می‌دهد؛ بر این اساس، بین رقابت‌گرایی و تمایزخواهی‌های مردمی با سطح توسعه عینی و ذهنی در مناطق مطالعه‌شده ارتباط مستقیم وجود داشته است. به‌طوری‌که هرچه میزان رقابت‌گرایی مردمی بالاتر بوده است، به همان میزان توسعه محلی افزایش یافته است؛ اما این رابطه با حضور متغیرهای

جدول ۵- میزان تأثیر مستقیم و غیرمستقیم و کل متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته (توسعه محلی)

متغیرها	انواع تأثیر	تأثیر غیرمستقیم	تأثیر کل
رقابت‌گرایی	تأثیر مستقیم	-0.189	-0.295
اعتماد	تأثیر مستقیم	0.078	0.212
مشارکت	تأثیر مستقیم	0.107	0.212
روابط اجتماعی	تأثیر مستقیم	0.394	0.433
انسجام	-	0.186	0.186

به‌عنوان متغیرهای مستقل در نظر گرفته می‌شوند تا میزان تأثیرشان بر توسعه محلی بررسی شود.

همچنین در بررسی تأثیر رقابت / همکاری بر توسعه محلی، نقش انسجام، اعتماد، مشارکت و روابط اجتماعی در توسعه محلی سنجیده می‌شود. بر این اساس، متغیرهای مذکور

جدول ۶ - تبیین تغییرات توسعه محلی براساس رقابت‌گرایی، اعتماد، مشارکت و روابط اجتماعی و معنی‌داری آن

متغیر	میزان همبستگی (R)	ضریب تعیین (R ²)	ضریب تعدیل شده (Adjusted R Square)	مقدار F	ضرایب استاندارد شده Beta	ضرایب استاندارد نشده B	درجه آزادی (df)	سطح معنی‌داری (Sig)
رقابت‌گرایی	۰/۴۴۹	۰/۲۰۱	۰/۱۹۰	۱۸/۳۳۸	۰/۱۸۲	۰/۲۴۲	۵	۰/۰۰۰
اعتماد					۰/۱۰۲	۰/۰۸۵		۰/۰۳۳
مشارکت					۰/۱۵۲	۰/۰۶۲		۰/۰۰۵
انسجام					۰/۰۷۴	۰/۰۴۱		۰/۱۲۱
روابط اجتماعی					۰/۳۷۵	۰/۲۶۵		۰/۰۰۰

داد «اجتماع» مطالعه شده - درباره هر «اجتماع»ی به شکلی خاص می‌تواند صادق باشد - کم‌وبیش درگیر مناسبات خودویژه‌ای است که نسبتی با واقعیت‌ها و منافع اجتماعی - فرهنگی و اقتصادی دارد و بازتولید منطق حاکم بر آن از الگوی رقابت محلی و منطقه‌ای پیروی می‌کند. «رقابت»، موتور محرکه و اصل برساننده پویایی اجتماع محلی است و این پژوهش نیز با تأکید بر همین وجه، عوامل، شرایط و زمینه‌های پویایی آن را مطالعه کرده است.

یکی از مهم‌ترین نتایج پژوهش حاضر این بود که «رقابت» باعث «توسعه محلی» می‌شود؛ یعنی رقابت بر توسعه محلی تأثیر مستقیم دارد و رقابت بالا، توسعه بیشتر را سبب خواهد شد. اگر اصل رقابت و کشمکش را - در معنای مثبت و طبق نظر زیملی به‌عنوان مبارزه غیرمستقیم و متمدانه و نیز شیوه‌ای برای اجتماعی شدن افراد - در نظر بگیریم که برای بقا و استمرار هر اجتماعی ضروری و اجتناب‌ناپذیر است، ایدئالیزه کردن محتوای این کنش‌های جمعی یا تلطیف و ساده‌سازی صورت این کنش‌ها امری به‌شدت گمراه‌کننده خواهد بود. گمراه‌کننده از این نظر که واقعیت‌های اجتماعی را براساس

میزان همبستگی (R) پنج متغیر مذکور برابر ۰/۴۴۹، همبستگی چندگانه یا ضریب تعیین (R Square) بین متغیرها ۰/۲۰۱ و ضریب تعیین تعدیل شده (Adjusted R Square) نیز برابر با ۰/۱۹۰ گزارش شده است که یعنی پنج متغیر رقابت‌گرایی، اعتماد، انسجام، مشارکت و روابط اجتماعی، ۱۹٪ تغییرات توسعه محلی را تبیین کرده است و باقی به عواملی بستگی دارد که در الگوی ما وارد نشده است.

بحث و نتیجه

در بیان مسئله، موضوعی مطرح شد که حال با پشتوانه تجربی و پژوهشی بیشتری به بسط مفهومی و نظری آن می‌پردازیم. دیدگاه ما بر این پایه استوار بود که تصور پیشینی و ناب از اجتماع محلی، دیگر با واقعیت‌های زمان حاضر این زیست‌بوم‌ها تناسب ندارد؛ تصویری مبتنی بر درک یکسویه فرهنگ اجتماع محلی که صرفاً از فرم‌های «همکاری»، یک‌پارچگی و اعتماد» متقابل بین اعضای اجتماع محلی تشکیل شده است که در نهایت این صور تعیین‌کننده توسعه و به عبارتی توسعه‌آفرین هستند؛ اما نتایج پژوهش حاضر نشان

افزایش درک دیدگاه‌های مختلف و خلاق، توزیع مجدد قدرت و کنترل رفتارهای فرصت‌طلبانه و مکانیزمی برای جلب توجه به منافع جمعی می‌شود. درباره وجود رابطه معکوس بین رقابت و سرمایه اجتماعی نیز به پژوهش جن و بندرسکی (2003) اشاره می‌شود که پس از بررسی چندین پژوهش در حوزه تضاد بدین نتیجه رسیدند که سطوح بالای تضاد، مانعی برای مشارکت و انجام کارهای جمعی، وجود روابط حسنه بین افراد، همکاری سازمانی و تهدیدی برای انسجام گروهی و ایجاد اختلاف و نفاق و فروپاشیدن خانواده‌ها است.

مطالعه تان و بوله (2007) از جمله مطالعاتی است که در راستای پژوهش حاضر نبوده و نتایجی متفاوت با آن داشته است. آنها ادعا می‌کنند رقابت باعث افزایش تقلب می‌شود. به عبارتی تصور رایج این است که با افزایش رقابت، تلاش برای موفق‌شدن هم بیشتر می‌شود؛ درحالی‌که نتیجه آن نشان داد افزایش فشار رقابت، افراد را به سمت تقلب سوق می‌دهد. نتایج مطالعه برنت و همکاران^۳ (2005) نیز نشان می‌دهد رقابت بر رفاه افراد تأثیر منفی داشته و نابرابری‌هایی را نیز موجب شده است.

در پایان، باتوجه به نتایج پژوهش و اهمیت و نقش رقابت و همکاری در توسعه اجتماعات محلی به مسئولان و دست‌اندرکاران اجتماعات محلی موارد زیر پیشنهاد می‌شود:

- توجه هرچه بیشتر به مقوله رقابت‌گرایی و به کارگیری این پتانسیل در پیش‌بردن مقاصد توسعه محلی؛
- مشارکت دادن افراد اجتماع محلی در تمام مراحل برنامه‌ریزی، تصمیم‌گیری و اقدام در پروژه‌های مربوط به اجتماعات محلی؛
- تقویت حس همبستگی، انسجام، اعتماد و به‌طور کلی سرمایه اجتماعی در میان اقشار مختلف مردم؛
- توجه به پتانسیل‌ها و توانایی‌های افراد اجتماع محلی و به کارگیری آنها در امور مختلف؛

تصوری به رشته فهم درمی‌آورد که نسبت آن با اصل واقعیت مخدوش و فریبنده خواهد بود تا انضمامی و تجربی. با این پیش‌فرض، فهم گمین‌شافتی (تونیس) از اجتماع محلی از الگوهای بر سازنده و قوام‌بخش این زیست‌بوم‌ها، علاوه بر اینکه قابل دفاع است، به‌طور عمیق بحرانی خواهد بود. این تحولات عمیق اقتصادی و اجتماعی و تأثیر الزام‌آور آن بر الگوهای حیات جمعی، ارائه تحلیلی متناسب و واقع‌گرایانه از پیچیدگی‌های آن را ملزم می‌کند.

پژوهش حاضر نشان داد از یکسو رقابت‌گرایی و تمایزخواهی‌های مردمی به توسعه محلی منجر می‌شود و از سوی دیگر، این رابطه با حضور متغیرهای واسطی مانند اعتماد، انسجام، مشارکت و روابط اجتماعی ناپدید می‌شود. بدین معنا که متغیرهای واسط، خود نیز به‌عنوان متغیرهای مستقل با توسعه محلی ارتباط مستقیم دارند؛ اما در تقابل با رقابت‌گرایی عمل کرده‌اند. درواقع آنچه این رابطه مستقیم با توسعه محلی را تبیین می‌کند، میزان قوت یا ضعف جمع‌گرایی یا گروه‌گرایی میان اعضای اجتماع مورد مطالعه است.

درباره مقایسه نتایج به‌دست‌آمده در این پژوهش با پژوهش‌های پیشین، گفتنی است یافته‌های فعلی از جهاتی با یافته‌های مطالعات دیگر مشابه است؛ به‌طوری‌که ویتچن و همکاران^۱ (2013) در مطالعه خود نتیجه گرفتند رقابت باعث افزایش تلاش‌های فردی و گروهی می‌شود. نتایج مطالعاتی دیگر (Gneezy et al., 2003; Gneezy & Rustichini, 2004; Julian & Perry, 1967; Maller, 1929; Whittemore, 1924 & Triplett, 1898) نقش مؤثر رقابت در بهبود عملکرد افراد را نشان می‌دهد. به پژوهش جن و بندرسکی^۲ (2003) نیز اشاره می‌شود که پس از بررسی چندین پژوهش در حوزه تضاد و کشمکش نتیجه گرفتند تضاد باعث افزایش خلاقیت، بهره‌وری سازمانی، تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی بهتر، ایجاد فرایندهای تفکر متفاوت، تولید ایده‌های اصیل، عملکردهای عالی،

¹ Wittchen et al.

² Jehn & Bendersky

³ Brandts et al.

گولد، ج.و. و کولب، و. (۱۳۹۲). فرهنگ علوم اجتماعی، چ سوم، ترجمه: زاهدی، م.ج و همکاران، تهران: مازیار.

محسنی تبریزی، ع.ر. (۱۳۷۵). بررسی راه‌های جلب مشارکت مردمی در برنامه‌های توسعه پایدار، تهران: مؤسسه مطالعات و تحقیقات دانشگاه تهران.

مطوف، ش. و رحیمی، ز. (۱۳۸۷). «توسعه‌داری مبنا رهیافتی مؤثر در حل معضلات سکونتی محلات شهری»، مجله شهرنگار، ش ۴۷، ص ۴۹-۴۲.

ویر، م. (۱۳۹۳). اقتصاد و جامعه، ترجمه: عمادزاده، م.، ترابی‌نژاد، م. و منوچهری، ع.، تهران: سمت.

ویلن، ت. (۱۳۹۲). نظریه طبقه‌تن‌آسا، ترجمه: فرهنگ ارشاد، چاپ سوم، تهران: نی.

هله، ه. (۱۳۹۳). اندیشه اجتماعی گتورک زیمبل، ترجمه: مسمی پرست، ش.، تهران: گل آذین.

Behzad, S. & Ahmad, N. (2012) "The Role of the Community in Community's Development: Promotion of Self Dependence Through Education". *African Journal of Business Management*, 6(49): 11896-11901.

Brandts, J. Riedl, A. & Van Winden, F. (2005) Competition and well-being. (No. 033). *The Economist*.

Bolnick, B. R. (1976) "Collective Goods Provision Through Community Development". *Economic Development and Cultural Change*, 25(1): 137-150.

Christenson, J. A. & Robinson, J. W. (1989) *Community development in perspective*. Iowa State University Press.

Eversole, R. (2014) *Knowledge partnering for community development* (Vol. 5). Routledge.

Flora, C. B. & Flora, J. L. (1993) "Entrepreneurial Social Infrastructure: A Necessary Ingredient". *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 529(1):48-58.

Francis, S. (1969) "The Evolution of Community Development in Jamaica (1937-1962)". *Caribbean Quarterly*, 15(2-3):40-58.

Gneezy, U. Niederle, M. & Rustichini, A. (2003) "Performance in Competitive Environments: Gender Differences". *Quarterly Journal of Economics-Cambridge Massachusetts*, 118(3):1049-1074.

- گسترش اخلاق‌گرایی و تأکید بر تساهل و تسامح در روابط و مناسبات اجتماعات محلی به‌خصوص از سوی مسئولان به‌منظور جلوگیری از هرگونه کشمکش و ستیز عینی؛

- استفاده از افراد بومی و آشنا با فرهنگ اجتماعات محلی در امور مربوط به اجتماع محلی؛

- تأکید بر رویکرد دارایی‌محور توسعه محلی؛

- توانمندکردن اقشار مختلف افراد محلی برای قبول و ایفای نقش‌های اجتماعی و حل‌وفصل مسائل و مشکلات زیست‌بوم خویش؛

- ایجاد فرصت‌های برابر برای شرکت‌های خصوصی، دولتی و محلی به‌منظور رقابت سالم در اجتماع محلی؛

- استفاده از مکانیزم‌های تشویقی برای مشارکت خودانگیخته مردم.

منابع

احدنژاد روشتی، م.؛ یاری قلی، و. و اجاقلو، ر.ا. (۱۳۹۳). «نقش سرمایه اجتماعی در توسعه پایدار محلی»، مجله مطالعات جامعه‌شناختی شهری، ش ۱۲، ص ۵۰-۲۵.

ببی، ا. (۱۳۸۵). روش‌های تحقیق در علوم اجتماعی، ترجمه: فاضل، ر.، تهران: سمت.

چلبی، م. (۱۳۷۲). «وفاق اجتماعی»، فصلنامه علوم اجتماعی، ش ۳، ص ۳۰-۱۶.

حسن‌زاده، د. (۱۳۸۷). «رویکرد اجتماع‌محور به کیفیت زندگی اجتماعات محلی»، فصلنامه مدیریت شهری، ش ۲۰، ص ۲۲-۷.

زیمبل، گ. (۱۳۹۳). درباره فردیت و فرم‌های اجتماعی، ترجمه: مسمی پرست، ش.، تهران: ثالث.

شعاری‌نژاد، ع.ا. (۱۳۹۱). فرهنگ علوم رفتاری، تهران: امیرکبیر.

کلمن، ج. (۱۳۹۰). بنیادهای نظریه اجتماعی، ترجمه: صبوری، م.، تهران: نی.

- Mayo, S. C. (1958) "An Approach to the Understanding of Rural Community Development". *Social Forces*, 37(2):95-101.
- Mequanent, G. (1998). Community development and the role of community organizations: A study in northern Ethiopia. *Canadian Journal of African Studies/La Revue Canadienne Des Études Africaines*, 32(3), 494-520.
- Mulvey, P. W., & Ribbens, B. a. (1999). The Effects of Intergroup Competition and Assigned Group Goals on Group Efficacy and Group Effectiveness. *Small Group Research*, 30(6), 651-677.
<http://doi.org/10.1177/104649649903000601>
- Okoji, O. O. (2013). Influence of Community Development Programs of Multinational Oil Corporations on Socio-Economic Empowerment of Rural Women in Niger Delta, Nigeria. *Ethiopian Journal of Environmental Studies and Management*, 6(6), 581-588.
- Peng, W., & Hsieh, G. (2012). The influence of competition, cooperation, and player relationship in a motor performance centered computer game. *Computers in Human Behavior*, 28(6), 2100-2106.
<http://doi.org/10.1016/j.chb.2012.06.014>
- Phillips, R., & Pittman, R. (2009). *A framework for community and economic development. An Introduction to Community Development*. Routledge.
- Qin, Z., Johnson, D. W., & Johnson, R. T. (1995). Cooperative versus competitive efforts and problem solving. *Review of Educational Research*, 65(2), 129-143.
- Schiele, J. H., Jackson, M. S., & Fairfax, C. N. (2005). Maggie Lena Walker and African American Community Development. *Affilia*, 20(1), 21-38.
- Simpkins, O. N. (1977). A "Scale" Approach to Community Development. *American Journal of Agricultural Economics*, 59(5), 931-937.
- Tan, J. H. W., & Bolle, F. (2007). Team competition and the public goods game. *Economics Letters*, 96(1), 133-139.
- Tinker, H. (1961). Community Development: A New Philosopher's Stone? *International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-)*, 309-322.
- Toussaint, W. D. (1968). Discussion: The Theory and Strategy of Community Development. *American Journal of Agricultural Economics*, 50(5), 1247-1249.
- Trapido, D. (2008). *Competition as stimulus and obstacle to economic cooperation and positive*
- Gneezy, U. & Rustichini, A. (2004) "Gender and Competition at A Young Age". *The American Economic Review*, 94(2): 377-381.
- Goldman, M. Stockbauer, J. W. & McAuliffe, T. G. (1977) "Intergroup And Intragroup Competition and Cooperation". *Journal of Experimental Social Psychology*, 13(1): 81-88.
- Green, G. P. & Haines, A. L. (2003) "The Role of Assets in Community-Based Development". *Asset Building & Community Development*, 1-24.
- Harris, J. J. & Johnson, L. (1975) "A Theoretical Rationale: General Education Through an Urban Public Community College Can Promote Community Development". *The High School Journal*, 58(8):348-360.
- Helle, H. J. (2008) "Soziologie der Konkurrenz-Sociology of Competition by Georg Simmel". *Canadian Journal of Sociology*, 33(4):945.
- Jehn, K. A. & Bendersky, C. (2003) "Intragroup Conflict In Organizations: A Contingency Perspective on the Conflict-Outcome Relationship". *Research in Organizational Behavior*, 25:187-242.
- Johnson, D. W. Maruyama, G, Johnson, R. Nelson, D. & Skon, L. (1981) "Effects of Cooperative, Competitive, and Individualistic Goal Structures on Achievement: A Meta-Analysis". *Psychological Bulletin*, 89(1): 47-62.
- Johnson, R. T. (2016) *Cooperative versus Competitive Efforts and Problem Solving* Author (s): Zhining Qin , David W. Johnson and Roger T. Johnson Published by: American Educational Research Association Stable URL: <http://www.jstor.org/stable/1170710> References Linked refe, 65(2): 129-143.
- Julian, J. W. & Perry, F. A. (1967) "Cooperation Contrasted with Intra-Group and Inter-Group Competition". *Sociometry*, 30(1):79-90.
- Kretzmann, J. P. McKnight, J. & Network, N. I. (1993) *Building communities from the inside out*. Center for Urban Affairs and Policy Research, Neighborhood Innovations Network Northwestern Univeristy, Evanston, IL.
- Lotz, J. (1967) "Introduction: Is Community Development Necessary?" *Anthropologica*, 9(2): 3-14.
- Maller, J. B. (1929) Cooperation and competition: an experimental study in motivation. *Teach. Coll. Contrib. Educ.*
- Matthews, J. L. & Holland, L. B. (1965) "Procedures and Methods for Community and Resource Development". *Review of Educational Research*, 35(3):224-230.

- ties. Stanford University.
- Triplet, N. (1898). The dynamogenic factors in pacemaking and competition. *The American Journal of Psychology*, 9(4), 507–533.
- Vargas, C. M. (2000) "Community Development and Micro-Enterprises: Fostering Sustainable Development". *Sustainable Development*, 8(1): 11–26.
- Amir Zal, W. A. Mustaffa Omar, Hood Salleh, & Sharina Ab. Halim. (2014) "The Vulnerability of Community Capitals as a Threat to Orang Kuala Community Development in Malaysia". *SAGE Open*, 4(2): 1–9.
- Warren, R. L. (1968) "Theory and Practice in Community Development". *American Journal of Agricultural Economics*, 50(5):1226–1238.
- Whittemore, I. C. (1924) "The Influence of Competition on Performance: An Experimental Study". *The Journal of Abnormal Psychology and Social Psychology*, 19(3):236.
- Wittchen, M. Krimmel, A. Kohler, M. & Hertel, G. (2013a) "The Two Sides of Competition: Competition-Induced Effort and Affect During Intergroup Versus Interindividual Competition". *British Journal of Psychology*, 104(3): 320–338.

